

Groddjursinventering

Ekgården - Södertälje kommun 2025

Adoxa Naturvård

Adoxa Naturvård

Tel: 0708 - 804582

E-post: janne.elmhag@adoxanatur.se

Postadress: Villa Skogshall, 641 99 Sköldinge

Hemsida: www.adoxanatur.se

Författare: Janne Elmhag

Foto: Janne Elmhag

2025-05-20

När hästhoven blommar börjar groddjuren att förbereda sig för parning.

Titelbladets fotografi: Inventeringsområdets enda miljö som är tänkbar för groddjurslek – ett dike med svagt rinnande, nästan stillastående vatten i sydost.

Sammanfattning

En groddjursinventering har genomförts på fastigheten Södertälje Ekgården 1:16. Inventeringen utfördes genom visuell och audiell observation under tre dagar i april och maj 2025. Resultat av inventeringen: Inga groddjur eller romklumpar/strängar noterades i det undersökta diket, vilket tyder på att förutsättningarna för groddjur är otillräckliga. Området är 2 hektar stort, men endast ett dike på 45 meter har undersökts. Vattendragets låga flöde begränsar groddjurens möjligheter att reproducera sig. Exploateringsförbud enligt Artskyddsförordningen bedöms inte vara aktuellt. Rekommendationer: För att förbättra förutsättningarna för groddjur föreslås att diket däms upp för att skapa groddjursanpassade vattenmiljöer (småvatten).

Inledning/bakgrund

Adoxa Naturvård har av projektledare Elin Granhagen – Structor Mark Södertälje AB fått i uppdrag att genomföra en groddjursinventering på fastigheten Södertälje Ekgården 1:16 i Södertälje kommun för att förstärka underlaget i den planprocess som pågår och som eventuellt leder till bebyggelse av inventeringsområdet.

Metodik

Inventering av groddjur i området utfördes under tre dagar, 17 april, 23 april, och 4 maj 2025. För inventering av möjliga lekmiljöer i våtmarkerna användes Naturvårdsverkets metod för "Visuell och audiell inventering" av grodor (Naturvårdsverket 2010). Metoden går ut på att möjliga lekmiljöer för groddjur genomsöks från strandkanten. Inventeraren vandrar långsamt längs stranden, för att var femte meter stanna och observera i 30 sekunder. Både vuxna groddjur och romklumpar/strängar eftersöks. Kikare används där det är nödvändigt. Därefter noteras alla sedda och hörda groddjur, tills hela strandkanten inventerats. I den här inventeringen var vandring längs stranden inte nödvändig för diket som är mycket litet kan observeras i sin helhet från några få platser intill. Även livsmiljöer på land eftersöktes. Inventeringen syftar till att påvisa förekomst eller icke förekomst av groddjur i inventeringsområdet.

Om groddjur upptäcks kan fångst med hjälp av håvning och eller flaskfällor bli aktuell för att säkra en korrekt artbestämning. De metoderna kräver dock att dispens från artskyddsförordningen söks hos Länsstyrelsen. Eftersom inga groddjur sågs eller hördes och inte heller några romsamlingar noterades under inventeringen bedömdes fångstförsök med håvning och flaskfällor inte vara nödvändigt.

Ekologi

Alla våra groddjur lever större delen av sitt liv på land men söker sig till vattenmiljöer för att para sig tidigt på året. Större vattensalamander leker på våren i små till medelstora, permanenta vattensamlingar, som vanligtvis är större än 10 meter i diameter och minst 0,5 meter djupa. Salamandern skulle sannolikt kunna etablera sig i betydligt större

vattensamlingar men slås där ofta ut i konkurrens med fisk och kräftor. En mindre vattensamling värms också upp fortare på våren vilket är viktigt för salamanderns reproduktion. Lekvattnen bör vara solexponerade för uppvärmningens skull och god tillgång på vattenväxter är en fördel. Vegetationen utnyttjar salamandern som skydd och som substrat för sina ägg. Vegetationen är också viktig för de ryggradslösa djur som utgör salamanderns huvudsakliga föda.

Även om lekvattnets egenskaper är avgörande för den större vattensalamanderns överlevnad är den omgivande landmiljön minst lika viktig. Där tillbringar nämligen djuren större delen av sina ibland 15 - 18 år långa liv. Landmiljön bör vara rik på död ved, rishögar eller stensamlingar där salamandrarna får skydd, kan hålla fukten och hitta föda. Den som namnet antyder något mindre släktingen "mindre vattensalamander" lever på liknande sätt men verkar inte vara lika kräsen i sina preferenser. De förekommer ofta tillsammans men i vissa vatten uppträder den mindre vattensalamandern ensam.

Vanlig groda och åkergroda leker i småvatten och sjökanter under april och maj. Åkergrodans hane blir under den perioden blå vilket är en artskiljande karaktär. Under leken spelar grodorna och deras läten är också artskiljande. Vanlig padda är giftig, även ynglen, och den tycks därför klara sig bra i småvatten och sjöar trots att det finns fisk.

Artskyddsförordningen

Groddjur skyddas av olika förbud enligt 4 och 6 §§ artskyddsförordningen (artskyddsförordningen, 2007:845). Artskyddsförordningen ska ses som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (mark- och miljööverdomstolen 2013:13 och mark- och miljööverdomstolen M11317-14). Detta innebär att tillståndsmyndigheten ska bedöma hur skyddade arter påverkas av en planerad verksamhet.

Syftet med artskyddet är enligt 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken att skydda arter. Samtliga svenska groddjursarter är fridlysta. Större vattensalamander samt åkergroda har även ett starkare skydd enligt 4 § artskyddsförordningen och får inte fångas, dödas eller störas. Djurens fortplantningsområden eller viloplatser får heller inte skadas eller förstöras. Den större vattensalamandern finns dessutom upptagen i art- och habitatdirektivets bilaga 2 (Natura 2000) vilket gör att den har en väldigt stark skyddsstatus.

Lokal population är ett centralt begrepp i artskyddsförordningen. Med lokal population menas den population (grupp av djur av en art) som har genetiskt utbyte med varandra. En lokal population kan vara olika för olika arter. För en vanligt förekommande lättspridd art kan den lokala populationen vara stor och sträcka sig över stora ytor på läns- eller nationell nivå. För ovanliga arter som är starkt knutna till en plats eller en specifik naturtyp/miljö, kan den lokala populationen vara liten och begränsad. Fortfarande saknas praxis om hur lokal population skall bedömas. Inom inventeringsområdet skulle sannolikt eventuella fynd av groddjur betraktas som en lokal population.

Beskrivning av inventeringsområdet, resultat och diskussion

Inventeringsområdet är 2 hektar stort och beläget på fastigheten Södertälje Ekgården 1:16 i Södertälje kommun. Men i praktiken har endast ett ca 45 m långt dike i områdets sydöstra hörn inventerats. Omgivningarna kring diket utgörs av en gräsklädd slänt mot grusvägen i söder. Mot norr ansluter en gräsmark med ung salix, björk mm. I diket är vattenflödet mycket lågt under tidig vår. Det gör att förutsättningarna för groddjur bedöms som ogynnsamma.

Inventeringsresultatet är tydligt. Inga groddjur noterades. Inte heller hittades några ansamlingar, klumpar eller strängar av groddjursägg eller yngel. Förutsättningarna för groddjur är begränsade i området på grund av vattendragets beskaffenhet. Det utesluter dock inte att vanlig groda, åkergroda och vanlig padda någon gång, tillfälligt, utnyttjar områdets vatten för födosök och skydd. Att de mer kräsna vattensalamandrarna skulle finnas i området bedöms som mycket osannolikt. Det ringa vattendjupet 5 – 10 cm i april då nivåerna borde vara höga gör det sannolikt att diket inte håller öppen vattenspegel över sommaren vilket gör det omöjligt för större vattensalamander och troligen även mindre vattensalamander att fortplanta sig.

I Artportalen finns fynd av groddjur rapporterade från närområdet. Uppgifter om större vattensalamander finns från stora viltvattnet vid Bergtorp ca 500 m norr om inventeringsområdet. Ytterligare några hundra meter norrut, närmare bebyggelsen vid Viksäter, finns uppgifter om både större och mindre vattensalamander samt åkergroda, vanlig groda och vanlig padda. Femhundra meter är en ansenlig sträcka att vandra för dessa groddjur men det är inte uteslutet att några kan nå inventeringsområdet i sin jakt på lämpliga lekvatten.

Även om gynnsamma groddjursmiljöer i dag saknas i inventeringsområdet finns det möjlighet att med mycket begränsade insatser förbättra förutsättningarna för groddjur. Genom att dämna upp diket kan 1 – 2 groddjursanpassade småvatten med en diameter på 10 – 15 m skapas i inventeringsområdets sydöstra hörn. Har inte de anlagda dammarna, på ett naturligt sätt, koloniserats av groddjur inom ett par år kan några djur, om dispens från artskyddsförordningen ges, flyttas från närliggande vattensamlingar.

Referenser

Björksta – Vedby 1:1, Västerås kommun, Naturvärdesinventering – NVI, bilaga 3 Groddjur, Adoxa Naturvård, Elmhag J, 2021.

Åtgärdsprogram för bevarande av större vattensalamander och dess livsmiljöer, Malmgren J, Naturvårdsverket – rapport 5636, 2007.

Den nya nordiska floran, Mossberg, Stenberg, Wahlström & Widstrand, 2003

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html> (Lantmäteriets historiska kartor), Häradskartan ca 1900, Ekonomiska kartan ca 1950.

Gärdenfors, U. ed. Artdatabanken, SLU, Uppsala. Rödlistade arter i Sverige, 2020.

www.artportalen.se

<http://www.google.com/earth>

Inventering av groddjur vid Kerstinboda, Katrineholms kommun - Underlag för detaljplanering, Ekologigruppen 2019.

Bilagor:

1. Kartor
2. Miljöbilder

Översiktskarta

Inventeringsområdet ungefärligt markerat med röd ellips.

Inventeringskarta

Det inventerade diket i sydost är blåmarkerat, inventeringsområdet har röd begränsningslinje.

Miljöbilder

Bild 1. I det grunda vattnet gjordes inga fynd av groddjur. Bilden tagen från väster mot öster. Större delen av det undersökta vattnet syns i bilden.

Bild 2. Den östra delen av det inventerade diket. Mycket lite vatten och viss risk för uttorkning gör diket mindre intressant som grodvatten. I bakgrunden syns vägbanan som utgör östgräns för inventeringsområdet.